

0 Θαλάσσιοι Δρόμοι στην Ανατολική Μεσόγειο – Εποχή του Χαλκού

0.1 Περίληψη

Σκοπός της δραστηριότητας αυτής είναι να παροτρύνει τους μαθητές να «ταξιδέψουν» στην ανατολική Μεσόγειο κατά τα αρχαία χρόνια και να έλθουν σε επαφή με τους πολιτισμούς που ήκμασαν στον ευρύτερο χώρο της περιοχής αυτής. Είναι γνωστό ότι η ανατολική Μεσόγειος λειτούργησε ως μεγάλο «χωνευτήριο» μέσα στο οποίο ήλθαν σε αλληλεπίδραση μερικοί από τους παλαιότερους και σημαντικότερους πολιτισμούς του κόσμου, ανάμεσα στους οποίους βέβαια και ο ελληνικός με τις ποικίλες εκφάνσεις του. Γλώσσες, παραδόσεις, συνήθειες, αγαθά αλλά και νοοτροπίες ανθρώπων έγιναν αντικείμενο επαφής και ανταλλαγής ανάμεσα στους λαούς της ανατολικής Μεσογείου, γεγονός που δημιούργησε ένα ενδιαφέρον πολιτισμικό «μωσαϊκό», ίχνη του οποίου απαντούν ως τη σύγχρονη εποχή στα κράτη που σήμερα υπάρχουν στο εν λόγω γεωγραφικό πεδίο. Μέσα από την ηλεκτρονική πλατφόρμα Cruiser οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να εντοπίσουν τα σημαντικότερα κέντρα των πολιτισμών της ανατολικής Μεσογείου, να επισημάνουν τις σπουδαιότερες εμπορικές οδούς μέσω των οποίων διακινούνταν άνθρωποι και αγαθά κατά τους αρχαίους χρόνους και να συνδέσουν ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες με τρόπο συγκροτημένο και λειτουργικό, αξιοποιώντας τη δυνατότητα του ηλεκτρονικού εργαλείου να απεικονίζει ιστορικές και άλλες πληροφορίες σε ένα διαδραστικό, γεωγραφικό περιβάλλον. Πυρήνας της δραστηριότητας είναι η επισήμανση στο ηλεκτρονικό εργαλείο Cruiser των θαλάσσιων δρόμων που συνέδεαν τους αρχαίους λαούς της περιοχής τόσο σε συνεργατικό όσο και σε συγκρουσιακό πλαίσιο, καθώς τα χαρακτηριστικά των λαών αυτών διαμορφώθηκαν σε περιβάλλον πολιτισμικών και εμπορικών ανταλλαγών αλλά και πολεμικών αναμετρήσεων, οι οποίες με βίαιο τρόπο άλλαξαν πολλές φορές τον πολιτικό χάρτη της περιοχής.

Στο σενάριο αυτό, οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν τις παρεχόμενες πληροφορίες, να επεξεργαστούν αυτές τις πληροφορίες και να επιλέξουν τα στοιχεία που χρειάζονται ώστε να διαμορφώσουν ένα χάρτη που απεικονίζει την

εμπορική δραστηριότητα των λαών της εποχής. Στη συνέχεια οι μαθητές αξιολογούν τους χάρτες που έφτιαξαν οι ίδιοι και οι συμμαθητές τους και προχωρούν στη βελτίωση των δικών τους χαρτών.

0.2 Στόχοι

Στόχοι της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/τριες:

- Να αποκτήσουν βασικές γνώσεις σχετικά με τους αρχαίους λαούς που ήκμασαν στον χώρο της ανατολικής Μεσογείου.
- Να αντιληφθούν την πολιτισμική ενότητα του χώρου αυτού, μέσα από την επισήμανση των κοινών εμπορικών οδών που ένωναν τους λαούς της ευρύτερης περιοχής.
- Να συνδέσουν βιωματικά τις γεωγραφικές και ιστορικές πληροφορίες αξιοποιώντας τις σχετικές δυνατότητες του ηλεκτρονικού εργαλείου Cruiser.
- Να εμπλακούν σε διαδικασίες αναζήτησης, αξιολόγησης και επιλογής των κατάλληλων πληροφοριών τις παρεχόμενες πηγές και το διαδίκτυο όπου χρειάζεται

0.3 Σκεπτικό

Η ανάπτυξη σπουδαίων πολιτισμών στον ευρύτερο χώρο της ανατολικής Μεσογείου κατά τις ίδιες ή κοντινές χρονικές περιόδους και οι καλλιέργεια σχέσεων ανάμεσα στους αντίστοιχους λαούς είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, κάποιες από τις παραμέτρους του οποίου μπορούν να απεικονιστούν σε συνολική μορφή πάνω στον διαδραστικό χάρτη Cruiser. Η απεικόνιση του «τοπίου» των ανατολικών πολιτισμών, μέσα από την ανάρτηση στον χάρτη σημαντικών ιστορικών και γεωγραφικών πληροφοριών, είναι σε θέση να προσδώσει στους μαθητές μια συνολική εικόνα του γεωπολιτικού πεδίου της επίμαχης περιοχής στην οποία είναι ενταγμένος και ο ελληνικός πολιτισμός με τις ποικίλες μορφές του. Στόχος του σεναρίου είναι να αναδειχθεί κατά το δυνατόν η ποικιλόμορφη αλληλεπίδραση των ανατολικών πολιτισμών, στόχος που συμβαδίζει με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ενότητα «Ανατολικοί λαοί») και με το αναλυτικό πρόγραμμα για την Ιστορία στο Ενιαίο Λύκειο.

0.4 Χρονισμός της εφαρμογής της δραστηριότητας και εναρμονισμός της με το ωρολόγιο πρόγραμμα

α) Διάρκεια εφαρμογής: 3-4 διδακτικές ώρες (φάση Α' διάρκεια 1 διδακτική ώρα, φάση Β διάρκεια 1- 2 διδακτικές ώρες, 3^η φάση: διάρκεια 1 διδ. Ώρα (ή 2 αν υλοποιηθούν κάποιες από τις προτεινόμενες εργασίες επέκτασης).

β) Τάξεις εφαρμογής: Α' Γυμνασίου, Α' Λυκείου

γ) Μαθήματα: Ιστορία

δ) Εναρμονισμός με το ωρολόγιο πρόγραμμα:

Η προτεινόμενη δραστηριότητα μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα του ΔΕΠΠΣ «Λαοί και Πολιτισμοί της Εγγύς Ανατολής». Προτείνεται ο/η εκπαιδευτικός να έχει κάνει ήδη μία εισαγωγή στο θέμα αυτό με βάση τα προβλεπόμενα από το σχολικό βιβλίο και να χρησιμοποιήσει το προτεινόμενο σενάριο για εμπέδωση – εμπάθυνση. Ωστόσο, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει το συγκεκριμένο σενάριο και σε άλλες διδακτικές ενότητες, εφόσον η διδασκαλία του παρέχει τις σχετικές «λαβές» σύνδεσης. Το προτεινόμενο σενάριο είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί και στο τέλος του διδακτικού έτους υπό τη μορφή επανάληψης/επέκτασης των όσων διδάχθηκαν στη διάρκεια του σχετικών μαθημάτων.

0.5 Προαπαιτούμενα

Οι μαθητές καλό είναι να έχουν πρώτα διδαχθεί τις ενότητες τις σχετικές με τους ανατολικούς λαούς και τους πρώτους ελληνικούς πολιτισμούς. Θα πρέπει ακόμα να είναι εξοικειωμένοι με τη χρονολόγηση στην αρχαία εποχή και να γνωρίζουν τις ιστορικές περιόδους, ώστε να μπορούν να εντάξουν την εμφάνιση των πολιτισμών της ανατολικής Μεσογείου στον ιστορικό χρόνο. Η στοιχειώδης γνώση των βασικών εφαρμογών του Microsoft Office και της χρήσης του Διαδικτύου, εκ μέρους τουλάχιστον κάποιων μαθητών κρίνεται επίσης επιβεβλημένη.

0.6 Προετοιμασία μαθήματος

Ο καθηγητής πρέπει να έχει προετοιμάσει την πορεία εκτέλεσης της δραστηριότητας και να έχει προβεί σε κάποιες προπαρασκευαστικές ενέργειες, όπως η επιλογή του σημείου σύνδεσης της δραστηριότητας με τη διδασκόμενη ύλη,

ο αδρομερής χωρισμός των ομάδων μαθητών και η προετοιμασία του εργαστηρίου Η/Υ – σε συνεργασία πιθανώς με τον καθηγητή πληροφορικής. Οι λειτουργικότητες του Cruiser οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διεξαγωγή του συγκεκριμένου σεναρίου περιγράφονται στην αντίστοιχη ενότητα του υλικού που έχει ενταχθεί στον Cruiser. Χρήσιμο είναι ο εκπαιδευτικός πριν την εφαρμογή της δραστηριότητας στην τάξη να επιχειρήσει να εκτελέσει από πριν μέρος της και να εξοικειωθεί με τις συγκεκριμένες λειτουργικότητες του εργαλείου.

0.7 Τρόπος χρήσης του εργαλείου

Ο Cruiser χρησιμοποιείται ως «πλατφόρμα» ανάρτησης πληροφοριών σχετικών με το θέμα του σεναρίου. Οι μαθητές θα κληθούν να «χαράξουν» εμπορικές διαδρομές και να επισυνάψουν σε συγκεκριμένα σημεία του χάρτη σχόλια και πληροφορίες. Επομένως ο ηλεκτρονικός χάρτης θα αξιοποιηθεί ως εργαλείο συνολικής θεώρησης των πληροφοριών αυτών, όπου θα αναδεικνύονται με τρόπο συνολικό και εποπτικό οι επιλεγμένες οικονομικές κυρίως παράμετροι της εξέτασης του θέματος.

0.8 Λειτουργικότητες του εργαλείου

Προτείνεται η αξιοποίηση των παρακάτω δυνατοτήτων του Cruiser:

- Τοποθέτηση σημείων, γραμμών και πολυγώνων πάνω στο χάρτη
- Εμφάνιση πληροφοριών που έχουν καταχωρηθεί στο χάρτη
- Αποθήκευση – ανάκτηση ομάδων αντικειμένων.

0.9 Διδακτικό πλαίσιο

0.9.1. Οργάνωση της τάξης

Οι μαθητές προτείνεται να δουλέψουν σε ομάδες των τριών. Η δραστηριότητα όπως έχει οργανωθεί προβλέπει στη δεύτερη φάση να υπάρξει και συνεργασία μεταξύ δύο ομάδων. Για το σκοπό αυτό δώστε στις ομάδες έναν αριθμό ή ένα ιδιαίτερο όνομα το οποίο θα αναγράψουν στη σχετική θέση στο φύλλο εργασίας. Κατά την πρώτη φάση της δραστηριότητας κάθε ομάδα δημιουργεί μία ομάδα αντικειμένων στην οποία εντάσσει τις πληροφορίες του χάρτη που φτιάχνει και την ονομάζει «Στοιχεία Εμπορίου N» όπου N είναι ο αριθμός που δώσατε στην ομάδα. Δηλαδή η ομάδα με τον αριθμό 1 δημιουργεί τα αντικείμενα «Στοιχεία Εμπορίου 1», η 2^η ομάδα δημιουργεί τα αντικείμενα «Στοιχεία Εμπορίου 2» κ.ο.κ. Η

διαφοροποίηση αυτή της ονοματολογίας των αρχείων που κατασκευάζουν οι ομάδες είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή της επόμενης φάσης.

Στη δεύτερη φάση της δραστηριότητας προβλέπεται οι μαθητές να μελετήσουν και να αξιολογήσουν τις πληροφορίες που έχει εντάξει στο χάρτη μία άλλη ομάδα, η οποία ονομάζεται ομάδα συνεργάτης. Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να καθορίσει στους μαθητές πριν τη διεξαγωγή της δεύτερης φάσης ποια θα είναι η ομάδα συνεργάτης για κάθε ομάδα. Έτσι για παράδειγμα για την ομάδα 1, η ομάδα συνεργάτης μπορεί να είναι η Ομάδα 3 ή η Ομάδα 5. Ανάλογα λοιπόν με τον αριθμό της ομάδας συνεργάτη η κάθε ομάδα εισάγει στον Cruiser το αρχείο «Στοιχεία Εμπορίου3 ή 5» κ.ο.κ. Επειδή προβλέπεται οι ομάδες να συζητήσουν και μεταξύ τους ίσως είναι ευκολότερο κάθε ομάδα να συνεργάζεται με αυτή που βρίσκεται δίπλα της στο χώρο.

0.9.2. Προτεινόμενες φάσεις διδασκαλίας

1^η Φάση: Εμπορική δραστηριότητα των Ανατολικών Λαών

2^η Φάση: Τι μας λένε οι χάρτες που φτιάξαμε

3^η Φάση: Συζήτηση - Διατύπωση συμπερασμάτων – Παρότρυνση για ανάληψη εργασιών επέκτασης.

0.9.3. Αναλυτική περιγραφή των φάσεων

0.9.3.1. 1^η Φάση: Εμπορική δραστηριότητα των Ανατολικών λαών.

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν τις πληροφορίες που τους παρέχονται στον Cruiser και κυρίως στην ενότητα «Πηγές – Κείμενα» για να διαμορφώσουν ένα χάρτη που θα είναι χρήσιμος για έναν έμπορο που θα ζούσε την εποχή της εμφάνισης και της ακμής των ανατολικών λαών. Σε αυτή τη φάση η έμφαση δίνεται στο να διαβάζουν οι μαθητές τις παρεχόμενες πληροφορίες, να επιλέξουν από αυτές εκείνες που σχετίζονται με την οικονομική – εμπορική δραστηριότητα των ανατολικών λαών και να συνοψίσουν τις πληροφορίες προκειμένου να τις εντάξουν στο χάρτη. Ο τρόπος ένταξης των πληροφοριών στο χάρτη θα γίνει με τον εξής τρόπο: οι ομάδες των μαθητών εντοπίζουν στο χάρτη τις πόλεις που αναφέρονται στις πληροφορίες και ακριβώς πάνω στα σημεία τοποθετούν ένα σημείο ακριβώς πάνω στην πόλη, στο σημείο αυτό δίνουν το όνομα

της (π.χ. Ουγκαρίτ) και στην Περιγραφή του σημείου βάζουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για να διαμορφώσουν το χάρτη ώστε να είναι χρήσιμος για έναν έμπορο της εποχής. Όπως αναφέρεται και στο φύλλο εργασίας ένας εμπορικός χάρτης θα ήταν χρήσιμο να περιλαμβάνει τα προϊόντα που παράγει η κάθε περιοχή, τους εμπορικούς δρόμους, τη διάρκεια ενός ταξιδιού (δείτε τις πληροφορίες για τα εμπορικά ταξίδια) τους λαούς που συναλλάσσονται μεταξύ τους. Μπορείτε να θέσετε στους μαθητές σας σε ολομέλεια ως θέμα συζήτησης πριν τους δώσετε τα φύλλα εργασίας, τι νομίζουν ότι θα έπρεπε να περιλαμβάνει ένας «Εμπορικός χάρτης» και ανάλογα με το τι θα προκύψει από τη συζήτηση μπορείτε να προσθέσετε άξονες στο περιεχόμενο των πληροφοριών που θα προστεθούν στο χάρτη.

Οι λειτουργικότητες που είναι απαραίτητες για την υλοποίηση της δραστηριότητας στον Crusier είναι ενταγμένες στο υλικό που έχει ενσωματωθεί στον Cruiser.

0.9.3.2. 2^η Φάση: Τι μας λένε οι χάρτες που φτιάξαμε

Στη δεύτερη φάση του σεναρίου οι ομάδες ανταλλάσσουν τις πληροφορίες που τοποθέτησαν στο χάρτη κατά την προηγούμενη φάση. Ειδικότερα, όπως αναφέρθηκε στην ενότητα «Οργάνωση της τάξης», για την κάθε ομάδα έχει οριστεί μία ομάδα συνεργάτης με την οποία γίνεται η ανταλλαγή των πληροφοριών (οι πληροφορίες αυτές τοποθετούνται στον Cruiser σε μία ομάδα αντικειμένων η οποία προτάθηκε στην προηγούμενη φάση να έχει το όνομα Στοιχεία Εμπορίου N.userobjects όπου N ο αριθμός της ομάδας που τοποθέτησε τις πληροφορίες στο χάρτη). Η κάθε ομάδα λοιπόν εισάγει στον Cruiser τις πληροφορίες που έχει δημιουργήσει η ομάδα συνεργάτης της και επιχειρεί μία αξιολόγηση αυτών των πληροφοριών με βάση το φύλλο εργασίας 2. Αρχικά ζητείται από τους μαθητές να επιχειρήσουν να γράψουν ένα μικρό κείμενο σε έκταση μίας παραγράφου που να συνοψίζει τις πληροφορίες για την εμπορική δραστηριότητα των ανατολικών λαών κατά την εποχή του χαλκού. Στόχος εδώ είναι οι μαθητές να βασιστούν αποκλειστικά στις πληροφορίες που έχει καταχωρήσει η ομάδα συνεργάτης στο χάρτη και όχι σε στοιχεία που μπορεί να έχουν τοποθετήσει οι ίδιοι στο δικό τους χάρτη ή διάβασαν κατά την προηγούμενη φάση. Με αυτή τη δραστηριότητα επιδιώκεται να μπου οι μαθητές στη διαδικασία να ερμηνεύσουν τις παρεχόμενες

πληροφορίες και να εντοπίσουν πιθανά κενά που μπορεί να υπάρχουν και να δημιουργηθεί έτσι η βάση για την αξιολόγηση των πληροφοριών που ζητείται στη συνέχεια από το φύλλο εργασίας.

Στη συνέχεια ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές με τις πληροφορίες που καταχώρησαν οι ίδιοι στο χάρτη τους. Στόχος εδώ είναι να φανεί αν έχει δοθεί έμφαση σε αντίστοιχα στοιχεία, τι διαφοροποιήσεις υπάρχουν και πού μπορεί να οφείλονται (π.χ. στο εύρος των παρεχόμενων πληροφοριών). Τέλος ζητείται από τους μαθητές να διατυπώσουν προτάσεις βελτίωσης για τις πληροφορίες του χάρτη της ομάδας συνεργάτη αλλά και για τις πληροφορίες του δικού τους χάρτη. Πριν καταχωρήσουν τις προτάσεις βελτίωσης στα φύλλα εργασίας σκόπιμο είναι οι ομάδες να συζητήσουν μεταξύ τους αυτά τα στοιχεία προκειμένου να τεκμηριωθούν οι επιλογές τις κάθε ομάδας (π.χ. μία ομάδα μπορεί να αντικρούσει ένα σχόλιο για ελλείψεις στην παρεχόμενη πληροφορία για την εμπορική δραστηριότητα των Περσών στη βάση ότι δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία στις πηγές και γι' αυτό δεν τοποθετήθηκαν στο χάρτη). Καλό θα είναι να δοθεί έμφαση από τον/ την εκπαιδευτικό στην τεκμηρίωση των επιλογών της κάθε ομάδας. Μπορεί να διευκολύνει τη συζήτηση μεταξύ των ομάδων αν οι ομάδες που συνεργάζονται κάθονται σε διπλανούς υπολογιστές.

Μετά τη συζήτηση των δύο ομάδων καταγράφονται τα σχόλια στο φύλλο εργασίας και επιχειρείται από την κάθε ομάδα, η βελτίωση των πληροφοριών που έχει εντάξει στο χάρτη βασισμένη στη συζήτηση που έκανε με την ομάδα συνεργάτη και στα σχόλια που κατέγραψε στα φύλλα εργασίας.

0.9.3.3. 3^η Φάση: Συζήτηση - Διατύπωση συμπερασμάτων – Ανάλυση εργασιών επέκτασης.

Κατά την τρίτη φάση προτείνεται η κάθε ομάδα να παρουσιάσει τις πληροφορίες που έχει εντάξει στο χάρτη της για την εμπορική δραστηριότητα των Ανατολικών λαών την εποχή του χαλκού να επισημάνει τις βελτιώσεις που έκανε με βάση τα σχόλια της ομάδας συνεργάτη, ποιες προτάσεις απέρριψε και γιατί. Δώστε 5 λεπτά περίπου για κάθε παρουσίαση.

Προαιρετικά: Ο διδάσκων μπορεί να ενθαρρύνει μια συζήτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά των πολιτισμών της ανατολικής Μεσογείου, τις ομοιότητες και

διαφορές τους σε ποικίλα επίπεδα (πολιτικό, οικονομικό, πολιτικό κλπ.), καθώς και τα αποτελέσματα των επαφών και της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους πολιτισμούς αυτούς. Η συζήτηση αυτή αποσκοπεί επιπλέον στο να πυροδοτήσει το ενδιαφέρον για ανάληψη εργασιών επέκτασης με ειδικότερα θέματα. (βλ. εργασίες επέκτασης).

Εμπορικό πλοίο των Φοινίκων

0.9.4. Επεκτάσεις

Μερικά θέματα για εργασίες επέκτασης θα μπορούσαν να είναι:

- - Η επίδραση της τέχνης των ανατολικών λαών στην αρχαία ελληνική τέχνη. Μια τέτοια εργασία μπορεί να εκτελεστεί σε δύο φάσεις: Στην πρώτη φάση οι μαθητές αναζητούν υλικό στο Διαδίκτυο (με λέξεις – κλειδιά τον όρο π.χ. *ανατολίζουσα φάση*). Στη δεύτερη φάση το επιλεγμένο υλικό οργανώνεται σε παρουσίαση powerpoint και παρουσιάζεται στην τάξη ή το σχολείο.
- - Να αναζητήσετε πληροφορίες για το αλφάβητο των Φοινίκων και τη σχέση του με το ελληνικό αλφάβητο. Στη συνέχεια να συνθέσετε μια σύντομη εργασία με σχετικό θέμα (σε word).
- - Τύποι πλοίων που χρησιμοποιούσαν οι Μινωίτες Κρήτες, οι Φοίνικες και οι Έλληνες της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου: Ομοιότητες και διαφορές.
- - Να αναζητήσετε στις *Ιστορίες* του Ηροδότου χαρακτηριστικές αναφορές που διαφωτίζουν τις εμπορικές και πολιτισμικές επαφές ανάμεσα στους Έλληνες και τους ανατολικούς λαούς. Να επιλέξετε κάποιες από αυτές και να τις αναπτύξετε (σε έγγραφο word).
- - Να εντοπίσετε αναφορές του Ηροδότου σε χαρακτηριστικά μνημεία ή αξιοσημείωτα φαινόμενα περιοχών της ανατολικής Μεσογείου (π.χ. Σόλων και Κροίσος στις Σάρδεις, Πυραμίδες στη Μέμφιδα κλπ.) και να τοποθετήσετε σχετικές ενημερωτικές σημάνσεις στον Cruiser, φροντίζοντας επιπλέον να αναφέρετε στο σχόλιό σας και το χωρίο των *Ιστοριών* του

Ηροδότου στο οποίο απαντά η αναφορά.

- - Να διαβάσετε προσεκτικά τα αποσπάσματα 1.3-15 της λεγόμενης «Αρχαιολογίας» του Θουκυδίδη. Ποιες πληροφορίες δίνει για τις σχέσεις των Ελλήνων με τους ανατολικούς λαούς; Ποιους από αυτούς μνημονεύει; Να σημειώσετε στον Cruiser τη θέση των κυριότερων ελληνικών και ξένων λαών που αναφέρονται και να τοποθετήσετε ηλεκτρονικές σημάνσεις στα γεωγραφικά σημεία που συνδέονται με πληροφορίες εμπορικού, ναυτικού ή πολιτισμικού ενδιαφέροντος (π.χ. Κόρινθος: Αμεινοκλής, πρωτοπόρος στη ναυπήγηση τριήρων).
- - Να αναζητήσετε στο Διαδίκτυο υλικό (κείμενα και εικόνες) σχετικά με την ανάπτυξη των θαλάσσιων δρόμων της ανατολικής Μεσογείου κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Ποιες πόλεις αναδείχθηκαν ως τα σπουδαιότερα εμπορικά κέντρα, τι προϊόντα διακινούσαν και ποιοι εξελίχθηκαν στους πλέον χρησιμοποιούμενους θαλάσσιους δρόμους στην εμπορική ναυτιλία της εποχής; (παρουσίαση σε word ή powerpoint).
- - Να συνδυάσετε την μονοήμερη ή πολυήμερη εκδρομή σας με επίσκεψη σε κάποιο από τα μινωικά ή μυκηναϊκά κέντρα της Ελλάδας και να συλλέξετε επί τόπου υλικό (φωτογραφίες, πληροφορίες κλπ.), το οποίο θα αξιοποιήσετε στη συνέχεια σε εκπόνηση συνθετικής εργασίας με σχετικό θέμα.
- - Να εξετάσετε τη δυνατότητα συμμετοχής του σχολείου σας σε κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα (Socrates/Comenius κλπ.) σχετικό με την ιστορία και τους πολιτισμούς της ανατολικής Μεσογείου (βλ. www.ypepth.gr)

0.10 Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Α. Μαστραπά: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (σχολικό εγχειρίδιο για την Ιστορία της Α΄ Λυκείου) ΟΕΔΒ
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Εκδοτική Αθηνών 1980.
- ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΥΡΣΟΣ, Εκδόσεις Π. Δρανδάκη, Αθήνα
- Α. Πασχάλη ΑΡΧΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ, Αθήνα 1977
- J. Chadwick: Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, Gutenberg 1997

- J.A. Mac Gillivray: Μινώταυρος, Εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα 2000
- ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ, με εισαγωγή και μετάφραση, Εκδόσεις Ζαχαρόπουλου
- ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ, με εισαγωγή και μετάφραση, Εκδόσεις Ζαχαρόπουλου
- Holub, R.C. *ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ: Μια κριτική εισαγωγή.* Μτφρ. Κ. Τσακοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο 2004.

0.11 Ενδεικτικές ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο:

www.culture.gr (για τον μυκηναϊκό, μινωικό και ευρύτερο ελλαδικό χώρο)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Phoenicia> (για τους Φοίνικες)

<http://phoenicia.org/trade.html> (επίσης για τους Φοίνικες)

<http://www.ancientegypt.co.uk/menu.html> (για την αρχαία Αίγυπτο)

<http://www.ancient-egypt.org/> (επίσης για την αρχαία Αίγυπτο)

<http://www.wsu.edu:8080/~dee/> (εκπαιδευτικός ιστοτόπος για όλους τους αρχαίους πολιτισμούς)

http://en.wikipedia.org/wiki/Persian_Empire (για την περσική αυτοκρατορία)

<http://www.isidore-of-seville.com/herodotus/>

<http://www.livius.org/he-hg/herodotus/herodotus01.htm>

(2 ιστοσελίδες για τον Ηρόδοτο και τα ταξίδια του στους ανατολικούς λαούς)